

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Ефективне функціонування інтегрованих структур бізнесу в сучасній економіці вимагає значних змін в самій організації та культурі ведення бізнесу. Успішними стають лише ті підприємства, які можуть генерувати свої інновації та примножувати інноваційний потенціал. Таким чином інновації розглядаються як головне джерело конкурентних переваг у діяльності інтегрованих структур бізнесу, а в ряді галузей - також як безперечна умова виживання.

Водночас сучасні вимоги ринкового середовища постійно диктують нові правила ефективного розвитку та функціонування інтегрованих структур бізнесу, створюючи при цьому принципово нові умови для активізації їх інноваційного розвитку.

Ресурси розвитку інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу значною мірою визначаються характером та специфікою існуючих бізнес-моделей, а також можливостями використання відповідних організаційних форм інновацій та адекватних форм і методів інвестиційної підтримки. Потужним ресурсом у цьому контексті є персонал, тобто інноваційна діяльність персоналу інтегрованих структур бізнесу [1].

Серед великої кількості економічних концепцій, що описують інноваційний потенціал в інтегрованих структурах бізнесу, категорія інноваційного потенціалу представляє значний науковий та прикладний інтерес [2].

Категорія інноваційного потенціалу, враховуючи його стратегічний статус у забезпеченні конкурентоспроможності економіки, давно перебуває у полі уваги широкого кола вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема Л. М. Ганущак-Єфіменко, І. Н. Крейдич, В. Г. Щербак, К. Фрімен, С. М. Ілляшенко, Н. І. Чухрай, І. В. Федулова, А. А. Трифілова, О. Б. Бутнік-Сіверський, І. М. Репіна та багато інших. Незважаючи на значний обсяг наявних досліджень з різних питань теорії інновацій, кардинальні зміни у зовнішньому середовищі вимагають постійного перегляду теоретичних та методологічних питань управління інноваційними процесами, особливо з точки зору використання сучасних методів підвищення формування та розвитку інноваційної активності в інтегрованих структурах бізнесу [3].

Інноваційний потенціал інтегрованих структур бізнесу формується в межах інноваційних процесів на макро-, мезо- та мікрорівнях. У той же час, незважаючи на глибокий науковий інтерес, інноваційна діяльність інтегрованих структур бізнесу

продовжує залишатися неоднозначною і досить невизначеною, оскільки пов'язана із переходом від постіндустріальної економіки до глобальної та інформаційної, де роль провідного виробничого фактора все більше відіграють інтелектуальні активи.

Поява низки нових теорій та концепцій, спричинених цими тенденціями, кардинальна зміна ділового середовища в результаті глобальної конкуренції, швидкий розвиток технологій та поява нових моделей управління підтримують високий рівень інтересу до інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу як основи у сучасному світовому економічному просторі [4].

За останні роки теорія інновацій пройшла складний шлях від опису підприємця, фірми та держави, як окремих елементів інноваційного процесу, до розуміння їх як взаємопов'язаних ланок інтегрованих структур бізнесу, функціонування яких забезпечується певним набором інституційних факторів.

Сучасну інноваційну діяльність інтегрованих структур бізнесу вже не можна розуміти як раціональний процес з чітко визначеною послідовністю етапів. Інновації та інноваційна діяльність в результаті кардинальних змін у зовнішньому середовищі перетворились на складний соціальний процес, що включає координацію великої кількості учасників з різною кваліфікацією та компетенцією [5].

Вивчення інноваційних процесів інтегрованих структур бізнесу проводилось протягом тривалого часу з точки зору так званої лінійної моделі, яка в основному передбачає роботу з формальними знаннями, отриманими в процесі фундаментальних досліджень. Фундаментальні дослідження, які розташовані на початку причинно-наслідкового ланцюга, створюють теорії та відкриття, які вдосконалюються в прикладних дослідженнях, потім перевіряються під час розробки, а потім продаються як промислові інновації та вводяться в експлуатацію. Дана модель передбачає, що межі, в яких проводяться фундаментальні дослідження, суттєво впливають на можливість технологічних інновацій. Таким чином, виникає ідея, що чим більше фундаментальних досліджень, чим більше прикладних досліджень, тим більше інновацій та досконаліших технологій впроваджуються. Але в економіці індустріальних країн ця спрощена модель стала "неробочою" за останні 30-40 років. Це пов'язано з тим, що інноваційні ідеї поширюються в сучасному суспільстві через велику кількість різних каналів.

Трансфер та розповсюдження технологій, активна роль глобальних компаній й прямі іноземні інвестиції, ускладнення процесів створення нових продуктів і технологій призводять до необхідності використання аутсорсингу при розробці нових продуктів, створенні галузевих альянсів та міжнародних консорціумів [6].

Все це призводить до необхідності використання інноваційних моделей в управлінні інтегрованими структурами бізнесу, заснованими на нелінійних відносинах, компетенціях та динамічних організаційних здібностях, які визначають зміщення акценту з інструментів планування інноваційної діяльності на методи стимулювання інноваційної діяльності персоналу як головного двигуна інноваційного розвитку [7].

Існують також точки зору, що інноваційний потенціал інтегрованих структур бізнесу можна розглядати як комплекс взаємопов'язаних ресурсів, що визначає здатність їх реалізації, і який безпосередньо впливає на зовнішні та внутрішні можливості розвитку моделі діяльності інтегрованих структур бізнесу. Цієї думки дотримуються А. В. Гриньов, С. М. Ілляшенко, А. П. Костенко, Н. М. Полева, А. В. Станіславів та інші автори. Такі визначення можна об'єднати у поведінковий підхід до інтерпретації інноваційного потенціалу інтегрованих бізнес-структур.

Цілком обґрунтовано говорити про формування цілісного підходу до визначення інноваційного потенціалу, який підтверджується широким колом досліджень. У цьому випадку інноваційний потенціал розглядається, не лише як певний набір ресурсів та здатність економічної системи реалізовувати можливості розвитку, а й робиться акцент на цілеспрямованому використанні ресурсів. Відповідно, в рамках дослідження інноваційного потенціалу аналізуються цілі та стратегії інноваційного розвитку. Цього підходу дотримуються, зокрема, такі вчені, як А. С. Федонін, І. М. Рєпіна, А. І. Олексюк, Л. М. Ганущак-Єфименко, С. В. Вовчок, Т. А. Соболева, І. В. Федулова, В. С. Ципурінда, Н. В. Чаленко, В. А. Верба, І. С. Новікова [8].

Також, хотілось би сказати, що процес формування компетенцій інтегрованих структур бізнесу тісно пов'язаний із створенням та функціонуванням корпоративних знань, досвіду, навичок та інших інформаційних та інтелектуальних ресурсів. У результаті складні зв'язки між вміннями, ресурсами та накопиченими знаннями перетворюються у динамічні організаційні здібності. Результатом реалізації цих організаційних можливостей у процесі стратегічного управління інтегрованими структурами бізнесу є їх використання в бізнес-процесах та формування на цій основі організаційних процедур, так званих бізнес-процедур [9].

Також вагомим внеском до цієї теорії є сучасне розуміння сутності ресурсів, якими вважаються будь-які активи, що дозволяють інтегрованим структурам бізнесу досягти своїх цілей. У той же час акцент робиться на ресурсах переважно нематеріального

інтелектуального характеру, серед яких чільне місце посідають знання, навички, організаційні процедури тощо.

Отже, інноваційний потенціал інтегрованої структури бізнесу можна розглядати як сукупність інтегральних характеристик, що дозволяють використовувати інноваційні ресурси через інноваційні компетенції та базуватися на інноваційних організаційних здібностях для досягнення цілей інноваційного розвитку. Тобто інноваційний потенціал інтегрованої структури бізнесу - це поєднання ресурсів, можливостей та компетенцій у сфері інновацій [10].

Інноваційний потенціал інтегрованих структур бізнесу є результатом наявності ресурсів (що характеризують кількість і якість факторів виробництва в певних умовах), залучених для досягнення поставлених цілей за допомогою існуючих методів регулювання і координації діяльності суб'єкта господарювання на засадах соціального менеджменту. Це характеристика ресурсної готовності підприємства здійснювати тактичне й стратегічне управління інноваційною діяльністю. З цього ракурсу, інноваційний потенціал, як зазначалося раніше, необхідно розглядати як сукупність трьох компонентів, одним із яких є ресурси.

Крізь призму складових загального потенціалу підприємства ресурси є стрижнем фінансового потенціалу (фінансові ресурси), кадрового потенціалу (трудові ресурси). Крім того, можливості кожного члена трудового колективу підприємства ефективно виконувати свої посадові обов'язки є компонентом науково-технічного потенціалу. Тобто має місце взаємопроникнення складових потенціалу підприємства, що накладає відбиток на розвиток сутності поняття «інноваційний потенціал інтегрованих структур бізнесу».

Авторський підхід до структурування управління інноваційним потенціалом передбачає використання процесного й системного наукових підходів. Застосування системного підходу в контексті управління інноваційним потенціалом інтегрованих структур бізнесу передбачає виділення ресурсів, що використовуються для створення інновацій з одного боку, а також типів нововведень, які створюються з цих ресурсів відповідно до поставлених цілей. Тобто ресурси та типи інновацій є об'єктами управління, що визначають цілі такого управління – стратегічні (забезпечення інноваційного розвитку інтегрованих структур бізнесу) і тактичні. Застосування процесного підходу вимагає дослідження способів досягнення поставлених цілей, що передбачає деталізацію функцій управління – організації, планування, мотивації, контролю – крізь призму факторів мікро- і макророзчлення інтегрованих структур бізнесу.

Необхідно обов'язково враховувати той факт, що розкриття поняття інноваційного потенціалу наштовхується на подолання зовнішніх бар'єрів, які можна охарактеризувати як інноваційний клімат, який у свою чергу визначається такими фактори зовнішнього середовища: можливості для

виробництва нових або поліпшених видів продукції або послуг; можливості для зміни соціальних відносин на підприємстві; можливості для розробки нових методів управління; можливості для створення нових механізмів просування продукції на ринок; можливості придбання ноу-хау, патентів; законодавча база, низька ставка рефінансування, пільгове оподаткування; взаємодія влади й бізнесу; практика комерціалізації технологій тощо.

Щодо впливу на інноваційний потенціал підприємства внутрішніх факторів, слід зазначити, що процеси управління інноваційною діяльністю значно залежать від інноваційної культури певної організації.

Під інноваційною культурою слід розуміти міру сприйнятливості організації до нововведень, досвід впровадження нових проектів, політику менеджменту в області інновацій, ставлення персоналу до інновацій. За високою участю інноваційної культури можна досягти прискорення пошуку інвестицій та підвищення ефективності впровадження нових технологій і винаходів, протидії бюрократичним тенденціям, сприяння розкриттю інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу.

Також економічна оцінка ефективності використання інноваційного потенціалу має враховувати такі внутрішні фактори: новизну і перспективність наукових розробок; кількість запропонованих і реалізованих наукових і технічних пропозицій; економічний ефект, отриманий в народному господарстві в результаті використання завершених розробок і реалізованих робіт; практичний внесок в підвищення технічного рівня і техніко-економічних показників підприємств галузі в зіставленні з витратами наукових організацій; техніко-економічні показники запропонованих і освоєних у виробництві розробок порівняно з кращими зарубіжними зразками; кількість, значущість відкриттів, винаходів і проданих ліцензій; економічний ефект, отриманий в народному господарстві від реалізації відкриттів і винаходів: якість і терміни проведення робіт; економію грошових і матеріальних ресурсів;

І як висновок, потрібно зазначити, що складність сучасних інноваційних процесів вимагає перегляду підходів до трактування інноваційного потенціалу інтегрованої структури бізнесу. Розуміння інноваційного потенціалу як динамічної інтегральної характеристики сукупності ресурсів, компетенцій та здібностей, засноване на принципах сучасної теорії ресурсів, обумовлює необхідність перегляду методів його розвитку, які повинні відповідати мінливим викликам навколишнього середовища. Тому пошук та

обґрунтування системних рішень у цьому науковому напрямку і досі залишається актуальним напрямком подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Войнаренко, М.П. Інноваційний потенціал промислових підприємств: сутність, структура, особливості оцінки та перспективи розвитку / М.П. Войнаренко, Р.В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Екон. науки. – 2008. – № 1 (2). – С. 7 – 12.
2. Вострякова В.Ю. Формування інноваційного потенціалу підприємства на засадах сучасної ресурсної теорії / В. Ю. Вострякова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах» (Ужгород – Мукачево, 24–25 квітня 2015). – Ужгород: Карпатська вежа. – 492 с.
3. Ганущак-Єфіменко Л. М. Інтегровані структури бізнесу та їх роль в економіках країн світу / Л. М. Ганущак-Єфіменко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 11(125). – С. 121–128.
4. Ганущак-Єфіменко Л. М. Особливості формування інтегрованих бізнес-структур / Л. М. Ганущак-Єфіменко, І. В. Коберник // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3(129). – С. 154–160.
5. Гречан А.П. Теоретичні засади визначення інноваційного потенціалу підприємства / Гречан А.П. // Економіка та держава. – 2005. – № 7. – С. 34–37.
6. Захарченко, В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
7. Комарецька П. В. Реструктуризація промислових підприємств в системі антикризового фінансового управління [Текст] / П. В. Комарецька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - №6 (73). – С.61-64.
8. Коюда В.О. Організаційно-методичні аспекти управління інноваційним розвитком підприємства / В.О. Коюда, А.М. Осикова // БізнесІнформ. – 2014. – № 4. –С. 50-58.
9. Лященко О.В. Проблеми оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства / О.В. Лященко // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – №2. – С.176-180.
10. Ніфатова О. М. Протиріччя та типологізація взаємодії інтегрованих структур бізнесу: брендинговий аспект / О. М. Ніфатова // Бізнес Інформ, № 4. - 2017. С. 399-404.